

KEMALZÂDE ALİ EFENDİ

KEMALZÂDE ALİ EFENDİ

(bk. ALİ EFENDİ, Kemalzâde).

KEMÂNÎ HİZİR AĞA

(bk. HİZİR AĞA).

KEMANKEŞ ALÌ PAŞA

(ö. 1033/1624)

Osmanlı sadrazamı.

Enderun'da bulunan altın eşyanın sikkelerine getirilmesiyle giderildi. Ardından sürgünde bulunan âlimlerin ve vezirlerin İstanbul'a dönümlerine izin verildi.

Ali Paşa, devlet idaresinde bağımsız kabilmek için Zekeriyâzâde Yahyâ Efendi'yi şeyhülislâmlıktan uzaklaştırmak ve yerine kayınpederi Rumeli Kazaskeri Bostanzâde Mehmed Efendi'yi getirmek amacıyla Yahyâ Efendi'nin eski sadrazam Mere Hüseyin Paşa ile gizlice iş birliği yaparak Sultan Mustafa'yı tahta çıkarmaya çalıştığı yolunda padişaha şikayette bulundu. Bunun üzerine IV. Murad Yahyâ Efendi'yi azletti, fakat yerine Bostanzâde'yi değil Hocazâde Mehmed Esad Efendi'yi getirdi. Ali Paşa daha sonra vezîriâzamlikta kendisine rakip olarak gördüğü Gürcü Mehmed Paşa ile Kayserili Halil Paşa'yı Abaza Paşa'yı tahrik ettileri gereğiyle bir süre hapsetti (Solakzâde, s. 737-738). Öte yandan selefi Mere Hüseyin Paşa'yı da katlettirdi.

Kemankeş Ali Paşa, İstanbul'da bu şekilde bazı vezirleri hapis ve katlettirip bâzlarını da merkezden uzaklaştırarak yernerini sağlamlaştırmaya çalışırken Bağdat'ta Bekir Subaşı olayı ile yeterince meşgul olmaması ve Bağdat'ın Şâh Abbas tarafından kuşatılması İstanbul'da aleyhine bir cereyanın oluşmasına yol açtı. Başta Şeyhülislâm Mehmed Esad Efendi olmak üzere Defterdar Bâki Paşa, Mukabeleci Feridun Bey, Dârüssââde Ağası Mustafa Ağa gibi devlet ricâli sadrazamın bertaraf edilmesi hususunda birleştiler. Bağdat, Musul ve Kerkük civarındaki İran savaşlarında gösterdiği ihmâl ve Bağdat'ın elden çıkışmasına sebep olması gibi suçlarından dolayı katlinin gerektiğini padişaha bildirdiler. Öte yandan Abaza isyanı, Misis'r'da meydana gelen karışıklıklar, malî sıkıntılardır ve adının rüşvet olaylarına karışması Ali Paşa'yı çok zor durumda bırakmıştır. 14 Cemâziyelâhir 1033 (3 Nisan 1624) tarihinde katledildi ve mallarına devletçe el konuldu. Devrin kaynaklarında IV. Murad'ın tahta çıkışındaki rolünden dolayı gayet mağrur, zalim, yapılan nasihatlere önem vermeyen, rüşvetçi bir vezir olarak nitelenen Kemankaş Ali Paşa'nın mezarı Atik Ali Paşa Camii'nin haziresindedir (Ayvansarâyî, I, 150).

BİBLİYOGRAFYA :

Hasanbeyzâde Ahmed, *Târih*, TSMK, Emanet Hazinesi, nr. 1434, vr. 481^a; Topçular Kâtibi Abdülkadir Efendi, *Târih* (haz. Ziya Yılmazer, doktora tezi, 1990), İÜ Ed. Fak. Genel Kitaplık, nr. TE 80, s. 624-631; Peçülu İbrâhim, *Târih*, II, 397-403; Kâtib Çelebi, *Fezleke*, II, 7, 38-39, 52;

Solakzâde, *Târih*, s. 736 vd.; *The Negotiations of Sir Thomas Roe in his Embassy to the Ottoman Porte from the Year 1621 to 1628 Inclusive*, London 1740, s. 173-174, 179, 230; Mehmed b. Mehmed, *Târih-i Âl-i Osmân, Süleymaniye Ktp.*, Lala İsmail Efendi, nr. 300, vr. 36^b-37^b; Nâimâ, *Târih*, II, 173, 258-263, 280 vd., 291-296; *Hadikatü'l-vüzerâ*, s. 72; Ayvansarâyî, *Hadikatü'l-cevâmi*, I, 150; Hammer (Atâ Bey), VIII, 262; Tayyarzâde Atâ Bey, *Târih, İstanbul 1293, II, 55-56; Mehmed Şem'i, *İlâveli Esmâ-rû't-tevârîh maa zeyl*, İstanbul 1295, s. 72-73, 96, 114; *Sicill-i Osmâni*, III, 510; Danişmand, *Kronoloji*, III, 322 vd., 504; Uzunçarşılı, *Osmâni Tarihi*, III/1, s. 148 vd.; III/2, s. 379, 462; Midhat Sertoğlu, "Tûğî Tarihi, İbretnûmâ II. Sultan Osman'ın Şehâdeti Vak'asından Bahseden", *TTK Belleten*, XI/43 (1947), s. 514; M. Münin Aktepe, "Kemankeş Ali Paşa", *İA*, VI, 571-573; R. C. Repp, "Kemânkesh", *EP* (Ing.), IV, 884.*

M. MÜNİR AKTEPE

KEMANKEŞ MUSTAFA PAŞA

(ö. 1053/1644)

Osmanlı sadrazamı.

Avlonya'da doğdu. Zeâmet sahibi bir kişinin oğludur. Küçük yaşta İstanbul'a geldi ve Yeniçeri Ocağı'na girerek Kara Hasan Ağa'nın yanında yetişti. Ok atmadaki mahareti dolayısıyla "Kemankeş", bazan da "Kara" lakaplarıyla anılır. Ocak içinde sırasıyla çorbacı, kul kethüdâsi, sekbanbaşı ve yeniçeri ağası oldu. IV. Murad'in emriyle ocak içinde büyük temizlik yaptı. Bu sıfatla katıldığı Revan Seferi ve kuşatması sırasında başarıları sayesinde kaptan-ı deryâlige getirildi (Karaçelebizade Abdülaziz Efendi, *Ravzatü'l-ebrâr*, s. 589). 1046 Ramazanında (Şubat 1637) kaptan-ı deryâlige ilâveten sadâret kaymakamı da olan Mustafa Paşa (Naîmâ, III, 329), bir yandan devlet gelirlerini artırmaya yönelik tedbirler alırken bir yandan da donanma için yeni kadırgalar hazırladı.

1638 yılı ilkbaharında IV. Murad'la birlikte Bağdat Seferi'ne gitti. Savaş sırasında Tayyar Mehmed Paşa'nın şehâdeti üzere 17 Şâban 1048'de (24 Aralık 1638) vezîriâzam oldu. Bağdat'a girdikten sonra da Safevîler'i barışa zorlamak için serdâr-ı ekrem olarak orduyla burada kaldı (Mehmed Halîfe, vr. 8^a). Bir süre başta Bağdat surları olmak üzere savaş sırasında tahrip edilen binaların tamiri, idarî işlerin yoluna konulmasıyla meşgul oldu. Bu arada bir taraftan, İran Safevî Hükümdarı Şâh Safî'ye gönderdiği mektupta Kanûnî Sultan Süleyman ve Şâh I. Tahmasb zamanındaki sınırları esas alan barış tek-